

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Karla Simeon

PLESNE AKTIVNOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Slavonski Brod, 2018.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

Izvanredni preddiplomski sveučilišni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja

PLESNE AKTIVNOSTI DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

ZAVRŠNI RAD

Predmet: glazba u integriranom kurikulumu
Mentorica: doc.dr.sc.Vesna Svalina
Sumentorica: Sanja Nuhanović, predavačica
Studentica: Karla Simeon
Matični broj: 361

Slavonski Brod, travanj 2018.

Zahvaljujem se mentorici doc.dr.sc. Vesni Svalini i sumentorici Sanji Nuhanović koja mi je pomogla svojim savjetima pri izradi ovoga završnoga rada, i što je uvijek imala strpljenja za moje brojne upite.

Posebnu zahvalnost iskazujem svojoj baletnoj i životnoj učiteljici Olgi Andrusenko, koja je uvijek bila tu za mene i uz mene, koja me učila kako živjeti ovu jedinstvenu umjetnost, kako disati, nadati se, učiti i gledati na svijet drugim očima, plešući i grleći pozornicu koja je cijeli moj život. Zahvaljujem se svojim roditeljima, bratu i jednoj posebnoj osobi koja me je podržavala, poticala, pomagala i bila strpljiva u svim trenucima. Hvala mu što je uvijek vjerovao u mene.

Veliko hvala svima!

SAŽETAK

Danas živimo u vremenu gdje je tehnologija zasjenila mnoge važne stvari u životima odraslih i djece. Već djeca u ranoj vrtićkoj dobi posežu za tehnološkim inputima kao što su računalo, mobitel i sl. Odgojitelji/učitelji, kao i roditelji i vršnjaci mogu izrazito utjecati na kretanje svoje djece, stvarati navike osnovnih kretnih kao i plesnih struktura te im na taj način ograničiti pretjeranu uporabu tehnologije koja može imati različite negativne utjecaje. Ples, osim što pruža prevenciju od različitih bolesti, oslobađa dijete stresa i uči ga kako izraziti svoje emocije i različite unutarnje konflikte pokretom. Cilj ovoga rada je osvijestiti druge odgojitelje i ostale prosvjetne radnike kolika je zaista važnost plesa koji prožimlje dijete u svim njegovim razvojnim aspektima. Na odabir teme rada, utjecalo je osobno 20-godišnje osobno plesno iskustvo autorice i interes za ovim umjetničkim područjem.

KLJUČNE RIJEČI

Ples, djeca predškolske dobi, aktivnosti, igre

SUMMARY

Modern technology has taken the place of many important things in the life of adults and children. Even preschool children reach out for technological devices such as personal computers and cellular phones. Preschool teachers, as well as parents and peers, have a great impact on their students/children/friends and can guide them learn basic movement and dancing structures that could eventually become a habit and set the limits of using technology that can have a negative effects. Dance may be used as prevention from various illnesses as well as stress – liberation technique. It also teaches a child to express his/her emotions and potential inner conflicts through movement. The aim of his seminar is to point out the importance of dancing a child's development to other teachers. The author of this seminar chose the topic because of her personal 20-year-long dancing experience and her interest in this field of art.

KEYWORDS

dance, preschool-age children, activities, games

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. POVIJESNI KONTEKST PLESA	2
2.1. Povijest plesa starih civilizacija.....	3
3. PRVE GLAZBENE I PLESNE AKTIVNOSTI.....	4
3.1. Nacionalni kurikulum i dokumenti o predškolskome odgoju i obrazovanju.....	4
3.2. Kurikulum predškolske ustanove	5
4. PLESNI POKRETI U MLADOJ I STARIJOJ PREDŠKOLSKOJ DOBI.....	6
4.1. Ples kao pokretna igra	6
4.2. Pokretne igre.....	7
4.2.1. Odabir pokretnih igara.....	8
5. IGRE S PJEVANJEM	10
5.1. Primjena igara s pjevanjem u dječjem vrtiću, dječje izvedbe i svečanosti	11
5.2. Igre u kolu i koloni	12
5.3. Igre slobodnih i mješovitih oblika.....	13
5.4. Glazbene dramatizacije i narodni plesovi i kola.....	14
5.5. Igre uz instrumentalnu pratnju.....	15
6. METODOLOŠKI POSTUPCI PRI UČENJU IGRE I INDIVIDUALAN RAD S DJECOM	16
7. POTPUNI DOŽIVLJAJ GLAZBE I PLESA	18
8. ZAKLJUČAK	19
9. LITERATURA	20
10. POPIS SLIKA	21

1. UVOD

„Ples je najsavršeniji prikaz boje, plastike, zvuka i ritma. Najstarija i najdublja umjetnost. On dolazi iz dubine kao primitivan val lave i diže se visoko preko granice vegetacije, da u sebi i kroz sebe poprimi kristalan oblik. On je najiskrenija kadensa umjetničke forme i umjetničkog osjećaja. Plastičniji je od riječi, izražajniji od boje, topliji, životu bliži od plastike, harmonički raznobojniji od glazbe. Prirodan je kao voda, vatra, drvo, nebo, a izražava sve što je čovjek, život, boje, pjesma, ljepota, more, vulkan, livada, cvijet, lagan je kao let ptice. On je glazba kretnje. Mehanika kretnje u dinamičkoj liniji. Prareligija panteista. Đavolsko i dječje, patricijsko i demokratsko u isti mah. Ples je vječan“ (Đurinović i Podkovac 2004:23). O plesu govore mnogi filozofi iz vremena cvata atenskoga života, kao što je poznati Sokrat. To je bilo u Periklovo doba oko 461.-429.g.pr.Kr., kada je Atena postala najljepši i najbogatiji grad helenskoga svijeta. Dok je plesačica Atikta nastupila kao umjetnički dodatak slavju, mladi pjesnik Fedra rekao je kako u Atiktinom plesu vidi ushićenje, bol, bit ljubavi, njezinu odsutnost i prisutnost. Na trenutke mu se činila kao val koji snažno udara o stijenu i vraća se nježno natrag. Liječnik Eriksimah u Atiktinome plesu za razliku od mladoga pjesnika nije niti osjetio niti vidio ništa drugo osim plesnih pokreta (Maletić 1986). Sokrat definira ples ovim riječima: „Ne osjećate li prijatelji, da je ples čisti akt metamorfoze? U svom vječitom mijenjanju ples uništava ličnost i stvara je u novom obliku. Pa i ta ličnost ne traje dulje od trenutka. Ona umre, da bi se pojavila nova...Ples jednome ne znači ništa a drugome znači sve“ (Maletić 1986:12). Čovjek pleše od pamtivijeka da bi se izrazio u svome vječitome kolebanju između prirode i kulture, duha i osjeta. Na taj način nastaju prvi plesovi koje su izvodile arhaične odnosno „primitivne zajednice“. Taj naziv odnosi se na plemena i etničke skupine koje žive odvojeno od zapadne civilizacije. Crnački narodi još uvijek pokazuju utjecaje primitivnoga na svoje plesne pokrete. U današnje doba i u tuđoj sredini još uvijek plešu plesove svojih predaka, baš kao i Indijanci po rezervatima Amerike. Tragovi arhaičnih karakterističnih plesova, kao i teme takvih plesova još uvijek postoje u folkloru ostalih europskih zemalja kao i naše zemlje. Takve arhaične plesne motive nalazimo posvuda i u urbanim kulturama, osobito tamo gdje na narodnu umjetnost još nije u cijelosti djelovala industrijalizacija (Maletić1986).

2. POVIJESNI KONTEKST PLESA

Ples pronalazimo u svakome razdoblju i kod svih naroda svijeta, bez obzira koje su etničke pripadnosti, kulturne razvijenosti ili pak socijalne strukture.

Prema pobudama iz kojih je nastala pojedina vrsta, plesovi dolaze u pet osnovnih grupa koje se nazivaju arhetipovi plesa.

To su:

1. Plesovi s religijskim i magijskim motivima (Astralni kult, kult raslinstva i plodnosti, kult božice Hator, kult vode, lunarni kult, svećeništvo)
2. Plesovi sa seksualnim motivima
3. Plesovi s borbenim motivima
4. Plesovi s motivima životinja
5. Plesovi s motivima rada

U arhetipove plesova ne ubrajamo spontane plesne manifestacije koje možemo naći kod djece. Takvi plesni pokreti i koreografije nastaju iz potrebe za ritmičkim gibanjem ili za oslobađanjem jakih emocija ili viška energije (Maletić 2002).

Slika 1. Ples s borbenim motivima – „Ples sa sabljama“, Brodski leptirići 2018., arhiva autorice.

2.1. Povijest plesa starih civilizacija

Kod starih civilizacija ples možemo podijeliti na povijest najvažnijih ljudskih civilizacija čija je plesna kultura izumrla, povijest plesa starih civilizacija čija se plesna tradicija održala do današnjih dana te povijest plesa u kulturama zemalja (Indija, Kina, Japan, Indokina i Indonezija) čiji su se tradicionalni plesovi sačuvali (Maletić 2002).

Jedna od najstarijih umjetnosti je upravo ples. Ovu tvrdnju potvrđuju povijesni nalazi, posebice crteži u pećinama iz paleolitika. Na pećinskim crtežima uz prizore iz lova jasno su vidljive i scene plesa (Ivančan 1996).

Iz arheoloških pronalazaka, Svetoga Pisma, Staroga zavjeta Epa o Gilgamešu, Talmuda i sl. možemo potvrditi ovakve oblike kretanja koje nalazimo u staroj Mezopotamiji i Egiptu.

U starome Egiptu, Antičkoj Grčkoj, starome Izraelu, plesači su svoju plesnu naobrazbu stjecali u posebnim umjetničkim školama koje su najčešće bile vezane uz hramove lokalnih božanstava. Najpoznatija škola nalazila se u Memfisu. Većinom su se žene plesno obrazovale iako je postojalo i muških plesača. Plesači su u tome vremenu bili svrstavani u posebne staleže. U gradovima kao što su Aleksandrija, Memfis i Teba postojali su putujući plesači koji su svoje predstave izvodili na trgovima, a živjeli su od milostinje. Aristotel je smatrao da niti jedan građanin ne bi trebao dovesti svoj studij plesa do profesionalnosti, osim plesača u kulturnim plesovima, jer su smatrali da ta profesionalnost pripada strancima, robovima i slobodnjacima. Od tada se na plesače ne gleda kao na građane visokoga društva (Maletić 2002).

3. PRVE GLAZBENE I PLESNE AKTIVNOSTI

Već u dojenačkoj dobi dijete s velikom radoznalošću traži i prati izvor zvuka, zabavlja ga vlastiti glas i igračke koje proizvode zvuk. Pjevanje i ples, kao i druge glazbene aktivnosti, kao što su to govor i hodanje vesele malo dijete te su takvi oblici izražavanja za njega prirodni. Poticanje djeteta na slobodno pjevušenje doprinosi razvoju njegova glasa. Također igranje s bilo kojim predmetom koji proizvodi zvuk ili slobodnim kretanjem uz glazbu razvija se osjećaj za ritam. Najvažniji oblici glazbenih aktivnosti s djecom do treće godine su slušanje glazbe, glazbene igre i pjevanje koje potiču dijete na slobodno kretanje uz ritam, koje će poslije postati stilsko kretanje. Drugim riječima to je plesna struktura pokreta. Korištenje plesnih i glazbenih sadržaja u radu s djecom predškolske dobi, osim pozitivnoga utjecaja na razvoj njihovih motoričkih sposobnosti, uvelike utječe i na razvoj ritmičnosti, harmoničnosti, kreativnosti i ljepote pokreta (Nenadić 2002).

3.1. Nacionalni kurikulum i dokumenti o predškolskome odgoju i obrazovanju

Važan dio sustava odgoja i obrazovanja u Republici Hrvatskoj službeni je dokument koji se naziva Nacionalni kurikulum. Kurikulum je sustavan, isplaniran, skladno uređen način za izvođenje, postavljanje ciljeva i vrednovanje odgojno-obrazovnoga procesa na razini cjelokupnoga sustava odgoja i obrazovanja, njegovih pojedinih dijelova, na razini pojedinca ili odgojno-obrazovne ustanove kao što je vrtićka, osnovnoškolska, srednjoškolska ustanova. Realizacija strategije, obrazovanja, znanosti i tehnologije započinje izradom Nacionalnoga kurikuluma Republike Hrvatske koji je dio kurikularne reforme. Prijedloge kurikularnih dokumenata izrađuju skupine stručnjaka iz područja odgoja i obrazovanja. To su odgojitelji, učitelji, profesori, ravnatelji, stručni suradnici, kao i stručnjaci sa sveučilišta iz znanstvenih institucija Republike Hrvatske. Nadalje, Nacionalni kurikulum čini sustav nacionalnih kurikulumskih dokumenata, primjena navedenih te vrednovanje ciljeva, procesa, ishoda i očekivanja. Dijete treba biti u središtu kurikuluma, odnosno kurikulum se planira, sastavlja i piše u skladu sa svim djetetovim potrebama, posebitostima i nedostacima koji označavaju tijekom djetetova odgoja i obrazovanja. Nacionalni kurikulum sadrži svrhu, očekivanja, ciljeve i ishode koje odgojno-obrazovna ustanova, pojedinci ili samo društvo postavlja pred djecu u njihovome odgojno-obrazovnome procesu. Ovaj dokument doprinosi promjenama u načinu poučavanja i učenja, podiže kvalitetu odgojno-obrazovnoga procesa i ispunjavanju odgojno-obrazovnih očekivanja, ciljeva i ishoda, pruža korisnije i smislenije obrazovanje, nastavak

obrazovanja i cjeloživotno učenje koje će osposobiti dijete za život u 21.stoljeću. Roditeljima pruža veću i korisniju uključenost u odgoj i obrazovanje njihovoga djeteta, život predškolske ustanove te kvalitetnije i češće povratne informacije o postignućima. Odgojiteljima u predškolskim ustanovama pomaže u jačanju kompetencija, profesionalnosti, osnaživanju odgojiteljske uloge, kreativnijega rada, manje administrativnih obveza, autonomije, smanjivanju vanjskih pritisaka te motiviranju učenika (Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje 2014).

3.2. Kurikulum predškolske ustanove

Osnova oblikovanja kurikulumu vrtića i predškolske ustanove temelji se na osnovnim ciljevima, načelima i polazištima koji su navedeni u Nacionalnome kurikulumu. Naglasak je na osiguravanju dobrobiti za dijete, ostvarivanju prava djece na jednake šanse, poticanju cjelovitoga razvoja, odgoja i učenja, postojećim dokumentima, suvremenom shvaćanju djeteta i organizacije vrtića, fleksibilnosti odgojno-obrazovnoga procesa, spremnost na unapređivanje prakse te partnerstvo vrtića s roditeljima i širom zajednicom. Odgojno-obrazovna koncepcija koja se zajednički razvija u određenome vrtiću te uključuje kvalitetu uvjeta koji se odnose na fizičko i socijalno okruženje djeteta naziva se kurikulum vrtića. Kurikulum vrtića je način provedbe Nacionalnoga kurikulumu u pojedinome vrtiću s obzirom na njegove posebitosti. Ostvarenje kvalitetnoga vrtićkog kurikulumu obuhvaća stvaranje odgovarajućih organizacijskih uvjeta kojima je polazište suvremeno shvaćanje djeteta, shvaćanje djeteta kao istraživača, cjelovitoga bića, aktivnoga stvaratelja znanja, aktivnoga građanina zajednice, kreativnoga bića sa specifičnim potencijalima te socijalnoga subjekta sa svojim pravima, potrebama i kulturom. Uz redoviti program koji uključuje cjelodnevni program, poludnevni program s ručkom te poludnevni program bez ručka, postoje posebni programi (npr. vjerski i ekološki), alternativni (Montessori program), program javnih potreba (za djecu s teškoćama u razvoju, nadarenu djecu, djecu pripadnike nacionalnih manjina i program predškole) postoje i programi umjetničkoga, kulturnoga, vjerskoga i sportskoga sadržaja koji se odnose na ritmiku, sportsku igraonicu, igraonicu s elementima lego igraonice(Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj i obrazovanje 2014).

4. PLESNI POKRETI U MLADJOJ I STARIJOJ PREDŠKOLSKOJ DOBI

U mladoj vrtićkoj skupini koriste se jednostavni i prepoznatljivi sadržaji koji se temelje na principu oponašanja radnji iz svakodnevnoga života, dok se s djecom starije vrtićke dobi mogu koristiti kompleksniji sadržaji (Vlašić, Čačković, Oreb 2016).

Dvogodišnjaci obično samo slušaju pjesmu, a tek ju poslije nauče pjevati. Za tu dob karakteristične su tašunjaljke, cupaljke i brojalice koje sadržavaju ritmizirani govor uz pokrete dječjih ruku, prstića nogu i drugih dijelova tijela. U trećoj godini djeca vole improvizirati uz melodiju. Djeca su tada sve sigurnija, točnija i spretnija u glazbenim igrama koje su popraćene pokretima kao što su hvatanje i usmjeravanje na partnera. U jaslicama, motorički razvoj djece dolazi do izražaja i u njihovim plesnim aktivnostima. Sredinom druge godine, djecu sve više veseli ples s odraslima, lutkom ili drugom djecom. Zanimljivo im je kada pokrete izvode polagano, a onda sve brže. Zadatak je odgojitelja da potiče djecu na izvođenje jednostavnih pokreta dok slušaju ili pjevaju pjesmu uz glazbu različitoga tempa i raspoloženja. Odgojiteljima i djeci zanimljivo je zajedno istraživati kakve zvukove mogu proizvesti pokretima vlastitoga tijela, bez ikakvih pomagala (npr. pljeskanje dlanom o dlan, zatvorenim šakama, vršcima prstiju, vanjskom stranom šake, lupkanje po glavi, tapšanje koljena, udaranje nogama o pod...) (Nenadić2002).

4.1. Ples kao pokretna igra

Svaka igra zahtijeva određenu sposobnost kretanja, odnosno određeno umijeće izvođenja pokreta. U pokretnim igrama, odnosno u igrama s pjevanjem, uglavnom se primjenjuju osnovni pokreti kao što su hod, poskoci, kretnje ruku i trk. Kod djece u dobi od tri do pet godina, odnosno djece mlađe predškolske dobi možemo primijetiti kako najuspješnije svladavaju pokrete hoda i ruku u slobodnome obliku. Djeca u starijoj grupi u mogućnosti su koordinirati svoje pokrete bolje i uspješnije od djece mlađe predškolske dobi. U igrama mogu hodati u različitim formacija, a pokreti su im ritmizirani, kao što su ritmički hod koji je usklađen s pjevanjem te oponašanje radova pantomimom (češljanje, pranje zubi i sl.) u skladu s ritmom pjesme. Mlađu vrtićku skupinu kroz godinu dana dovoljno je naučiti četiri pokretne igre, dok je za djecu starije predškolske dobi predviđeno pet do šest igara s pjevanjem. Ove igre svrstane su u poglavlje o plesu u svim priručnicima iz metodike glazbe kao i tjelesne i zdravstvene kulture (Manasteriotti, 1981).

Dijete u predškolskoj dobi provodi gotovo cijeli dan igrajući se. Igrom zadovoljava sve svoje životne funkcije. Uz pomoć igre razvija se motorika koja je važna za plesne strukture djeteta, bez koje dijete ne može učiti niti usvojiti plesne pokrete. Plešući, dijete također održava i razvija svoje motoričke kao i intelektualne funkcije. Ples ima utjecaj na razvoj socijalnih vještina, oblikuje prosocijalnu osobu i pomaže pri emocionalnom sazrijevanju djeteta (Goran i Marić 1991).

Slika 2. Ples kroz igru, završna priredba vrtića „Seka i braco“, Slavonski Brod, 2001., arhiva autorice.

4.2. Pokretne igre

Ples se u predškolskim ustanovama kod mlađe predškolske djece upravo provodi kroz igru. Djeca svoje prve plesne aktivnosti započinju uz glazbene aktivnosti. Igre s pjevanjem nazivaju se pokretne igre. U njima djeca započinju svoje prve plesne kretanje. Pokretne igre su preteča dječjega plesa iz razloga što ih djeca, isto kao i plesne pokrete koji se odvijaju najčešće uz glazbu usvajaju s ustaljenim pravilima. One također utječu na razvoj govornih i glazbenih sposobnosti, a i na razvoj dječjih ritmičkih pokreta. Jednostavne riječi pjesama potiču djecu na izražavanje pantomimom i jednostavnim ritmičkim pokretima kao što su oponašanje radova odraslih, život u svijetu životinja, život u prirodi i slično. Ove igre izvode se uz pjevanje ali bez instrumentalne pratnje. Primjenjuju se u mnogim dječjim vrtićima jer za provođenje ove aktivnosti nisu preduvjet sviračke kompetencije odgojitelja. Bitan je samo ugodan glas odgojitelja koji motivira djecu na pjevanje i kretanje (Manasteriotti1981).

Slika 3. Pokretna igra autorice s bratom Bornom Simeonom uz glazbu „Ples Šećerne vile“, Petra Iljiča Čajkovskog iz baleta Orašar, prosinac 2004., arhiva autorice.

4.2.1. Odabir pokretnih igara

Pri odabiru igre pažnja se ne usmjerava samo na glazbene mogućnosti djece određene skupine, nego se treba voditi briga i o djetetovim sposobnostima za izvođenje određenih pokreta koje smo pripremili za njih ili koje će sami izvesti improvizacijom pjevajući/slušajući pjesmicu. Odabir igre trebao bi biti u skladu s cjelokupnim odgojno-obrazovnim radom, odnosno u skladu s kurikukulomom. Pri izboru igre također je važno da odgojitelj odabire igru u skladu s interesima djece te povremeno mijenja sadržaj igre, kako bi djeca stalno doživljavala nove emocije koje su poticaj maštovitome izražavanju pokretima. Što je tekst pjesme prilagođeniji određenoj dobi djeteta, to će više doticati djetetovu maštu i fantaziju koja pozitivno utječe na njihove plesne kretnje. Ako pojedinu pjesmu djeca ne mogu pravilno pjevati, pjeva ju odgojitelj ili ju reproducira najčešće na CD playeru. Djeca za to vrijeme izvode plesne pokrete. Odgojitelj pjeva pjesmu i onda ako su pravila igre složenija i od djece

zahtijevaju povećan tjelesni napor. Tada je poželjno djecu razdijeliti u dvije skupine. U jednoj skupini djeca samo izvode plesne pokrete, dok u drugoj skupini samo pjevaju. Poslije se skupine mijenjaju za aktivnosti. U godišnjem planu vrtićkoga kurikuluma ne treba forsirati puno igara. Manji broj igara djeci će omogućiti lakše i kvalitetnije usvajanje i glazbe i pokreta te kvalitetniju izvedbu istih (Manasteriotti1981).

5. IGRE S PJEVANJEM

Glazbeni odgoj nije isti za djecu vrtićke dobi i djecu osnovnih i srednjih škola, stoga igru s pjevanjem uče kroz igre koje izmišljaju sami. Te igre nazivaju se slobodne igre.

U igru treba postupno i indirektno uključiti svu djecu iz grupe. Plesni pokreti koje će ih odgojitelji učiti ne smiju zahtijevati tjelesni napor djece. U starijoj skupini, igra s pjevanjem uči se i u glazbenome i u tjelesnome odgoju, stoga su ova dva područja neodvojiva. Djeca koja ne izvode igru, moraju u istoj sudjelovati s nekim zadatkom, odnosno ne smiju biti pasivni promatrači. Nakon što igra završi, odgojitelj ih traži da izraze svoje mišljenje o igri, pjevanju, plesnim pokretima i sl. Igra se uči u cjelini, ali ne duže od 10 minuta. U igri je jednako važna i priprema djece za pjevanje, kao i priprema djece za izvođenje plesnih pokreta. Prije uvježbavanja igre treba utvrditi koji pokreti su za djecu novi ili nejasni te treba li te pokrete prethodno naučiti. Najčešći pokret u igrama s pjevanjem je hod koji je više ili manje ritmiziran, hod koji se udružuje istovremeno s pokretima ruku kao i hod u različitim oblicima kao što su. kolo, kolona, mijenjanje formacija i sl. Jutarnja tjelovježba na tjelesnome odgoju vrlo je važna kako bi djeca usavršila svoj hod i pripremila se za ritmizirano hodanje u igrama s pjevanjem. Tjelovježba se može odrađivati uz pratnju nekoga instrumenta. Uspješnost izvedbe igre ovisi o prethodnoj pripremi. Odgojitelj mora prvo sam usvojiti igru, tako što će naučiti pokrete koje će na određeni način prezentirati djeci, naučiti tekst pjesme i melodiju te kako ju izražajno i intonativno točno izvesti. Također ne smije zaboraviti pravila igre. Daljnja vježba i rad na igri s pjevanjem ovise i o tome kako su djeca tu igru prihvatila i doživjela na samom početku odgojiteljeve prezentacije. Potrebno je vježbati igru sa svim njezinim posebitostima prije dolaska pred djecu. Odgojiteljima se daje preporuka da djeca prvo dobro utvrde tekst pjesme, da ju nauče pjevati a tek nakon toga mogu prijeći na izvođenje igre s pokretima. Važno je naučiti djecu pravilima (Manasteriotti 1981).

Slika 4. Dječja igra s pjevanjem koja uključuje plesne pokrete, koreografija „Bebe“, Brodski leptirići u Kazališno koncertnoj dvorani „Ivana Brlić-Mažuranić“, Slavonski Brod 1999., arhiva autorice.

5.1. Primjena igara s pjevanjem u dječjem vrtiću, dječje izvedbe i svečanosti

Igre s pjevanjem mogu se primjenjivati u svakoj prilici u dječjem vrtiću. U svako područje rada s djecom može se implementirati igra s pjevanjem koja može uvelike pospješiti i olakšati učenje. U većini situacija odgojitelj je taj koji stvara prigodno raspoloženje za igru s pjevanjem, ali treba poticati i omogućavati djeci da oni budu ti koji će inicirati ili izvoditi igre kao odraz njihove mašte i vlastitoga izbora. Kao što je već poznato da igre s pjevanjem znatno poboljšavaju glazbeni i tjelesni odgoj djece, njih se može primjenjivati i dok djeca borave na zraku. Sudjelovanje je potrebno omogućiti samo onima koji pokazuju interes i želju. Ova vrsta igara može biti prikazana u programu dječjih svečanosti. Na takvim nastupima igra s pjevanjem mora biti cjelovita, odnosno skladna u pokretima i pjevanju. Za igre s pjevanjem djeci nisu potrebni veliki napori i dugotrajna ponavljanja i uvježbavanja koreografije, stoga je vrlo lako pripremiti djecu za nastup (Stevković i Domonji, 1980).

Slika 5. Autorica sa majkom Snježanom Simeon nakon priredbe Brodskih leptirića, 1999., arhiva autorice.

5.2. Igre u kolu i koloni

Kolo je najpoznatija narodna igra koja je simbol sloge i zajedništva. Djeca su obično obučena u autentično domaće ruho, drugim riječima u nošnju u kojoj obnašaju pojedine stare običaje (Mikulić, Prskalo, Runjić 2007). Igre s pjevanjem najčešće se izvode u kolu. Što su djeca veća, lakše je učiti ih da održe ovu plesnu formaciju. Zato je na početku potrebno formirati kolo sa manje djece (10-12) i pri tome ih neprekidno podsjećati da održavaju oblik kola. Odgojitelj se može koristiti različitim pomagalicama kako bi im se olakšala ova aktivnost. Također, može nacrtati kružnicu na podu ili pak formirati dječje kolo oko nekog predmeta kružnoga oblika. Za lakše učenje treba osigurati određene prostorne uvjete što bi uključivalo veću prostoriju sa što manje namještaja. Odgojitelj mora djeci na početku igre pokazati kako da drže ruke, kako djeca ne bi stekla loše navike koje je poslije teško ispraviti. Treba imati na umu da držanje za ruku jako umara djecu, stoga treba mijenjati položaj. Držanje za ruku ograničava izvođenje drugih pokreta, koji često ne budu usklađeni s pjevanjem. Igre koje se izvode u obliku linije, bilo to ravna ili savijena linija, a u njima je jedno dijete poredano iza drugoga ili jedno do drugoga nazivaju se igre u koloni. Oblik igre je proizašao iz sadržaja pjesme gdje se spominje vlak, puž, red voća i sl. (Manasteriotti 1981). U ovakvoj vrsti igre jedno dijete ima glavnu ulogu koja može pripasti i drugome djetetu pri ponavljanju. Pri

oformljivanju kolone, odnosno vlakića, djeca pokretima i zvukovima oponašaju rad ovoga prijevoznoga sredstva. Ovisno o broju djece, odgojitelji ih mogu staviti u dvije kolone. Cilj igre nije ostvaren ako odgojitelj ne potiče djecu na aktivno praćenje ritma i oponašanje istog preciznim i skladnim pokretima nogu koje prate promjene u tempu (Milinović 2015).

Ako su plesni pokreti glavne uloge složeniji i zahtijevaju uvježbavanje, treba raditi planski i u tjelesnome i u glazbenome odgoju. Specifičnosti ovih igara su ritmički hod u koloni ili vrsti, održavanje ravnoteže na prijelazu iz skoka u stojeći stav. Treba paziti da se djeca uspravno drže, da izvršavaju svoje zadatke, poštuju pravila i usklade početak i svršetak određenog pokreta s pjevanjem ili glazbom (Manasteriotti 1981).

Slika 6. Koreografija „Visibabe“ koja sadrži složenije plesne pokrete, Brodski leptirići 2001., arhiva autorice.

5.3. Igre slobodnih i mješovitih oblika

Igre koje se ne izvode u smislu fiksiranih oblika pokreta su najsloženije i najslobodnije igre s pjevanjem. Ovisno o sadržaju, ove igre se izvode u različitim oblicima. Npr. djeca se love u trku, gdje pojedinci slobodno izvode radnje ili koriste kolektivne pokrete pantomime. Fiksirani i unaprijed određeni oblik igre kočio bi individualnu kreativnost svakoga djeteta.

To ne znači da se ove igre ne mogu izvoditi u obliku kruga ili kolone. Odgojitelj je rukovoditelj igara i ne smije kočiti raspoloženje djece ali određuje u kojem će smjeru igra otići i može je prekinuti ako npr. postoji opasnost od ozljeda pri lovljenju. U dva ili više osnovnih oblika kao što je kolo, kolona uz slobodne pokrete i sl., izvode se igre mješovitih oblika. Ove igre obuhvaćaju sadržaje koji se odnose na živa bića, životinje, nežive predmete ili ljude. Jednostavne riječi, jednostavni pokreti i jednostavna izražajna sredstva glazbe primjenjuju se u igrama mješovitih oblika (Manasteriotti 1981).

Slika 7. Autoričina plesna improvizacija, 1999., arhiva autorice.

5.4. Glazbene dramatizacije i narodni plesovi i kola

Igre sa plesom i narodnim kolima izvode se ili uz pjevanje ili uz instrumentalnu pratnju. Za narodne plesove i kola, karakteristično je ponavljanje ritmičkih pokreta, odnosno ritmičkih figura. Djecu koja se posebno ističu, lako pamte pokrete i zainteresirani su za ples možemo uputiti na baletnu ili folklornu grupu. Dramatizacije uz glazbu ili pjevanje su za djecu omiljeni oblik igara koje se izvode uz pjevanje i sviranje. Odgojitelj odabire glazbu i zanimljivu priču koja zahtijeva podjelu uloga. Mnoge domaće i strane priče, bajke i

pripovijetke prilagođene su za glazbene dramatizacije, kao što je recimo priča „Medvjedova ženidba“. Da bi se djeca lakše pripremila za ovu vrstu igre, najbolje im je omogućiti da čuju više glazbenih dramatizacija. U dramatizacijama se može kombinirati pripovijedanje, pjevanje i ples. Odgojitelj ne bi trebao sudjelovati u igri, ali može imati ulogu roditelja i voditelja. Djecu treba prvo upoznati sa sadržajem priče ili bajke. Ako nema dovoljno uloga za svu djecu, pri ponavljanju glazbene dramatizacije poželjno je uključiti i ostalu djecu (Stevković i Domonji 1980).

5.5. Igre uz instrumentalnu pratnju

Igre u kojima se pjevanje ne pojavljuje a izvode se uz pratnju jednoga ili više instrumenata nazivaju se igre uz instrumentalnu pratnju. Instrument može svirati odgojitelj, jedno ili više djece. Ova igra iziskuje od odgojitelja veliku pripremu koja se sastoji u izboru glazbe i uvježbavanja plesnoga dijela prije donošenja ideja u vrtićku skupinu. Djeca prije upoznavanja pokreta trebaju dobro upoznati melodiju, tempo i dinamiku. Tek nakon što su usvojili pjesmu, odgojitelj može priključiti pokrete (Stevković i Domonji 1980).

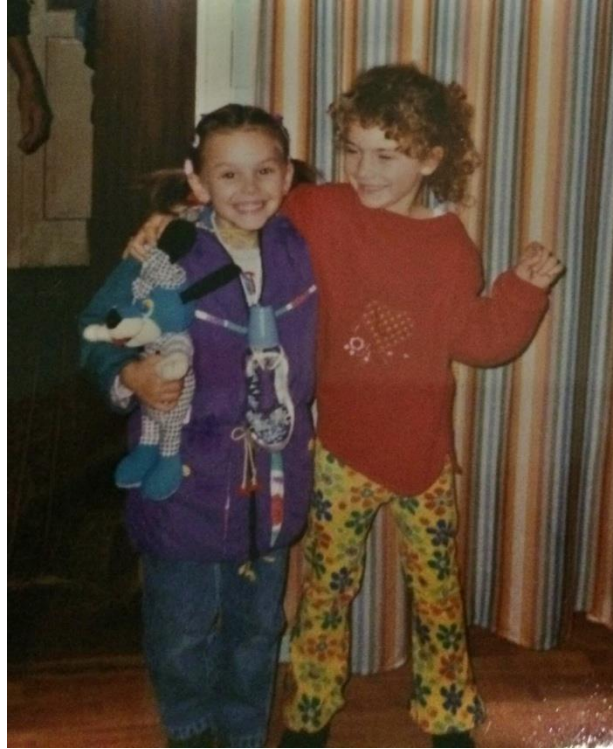
6. METODOLOŠKI POSTUPCI PRI UČENJU IGRE I INDIVIDUALAN RAD S DJECOM

Bez metodološkoga pristupa, poznavanja želja i interesa djece, pristupa djeci u skladu s njihovim razvojem, odgojitelj ih ne može poticati na igru, rad i učenje.

Metodološki postupci za poticanje na sudjelovanje i učenje igre:

1. Pobuđivanje interesa djece, riječima, različitim primjerima, rekvizitima i sl.
2. Pokazuje se djeci na koji način se igra izvodi. Pri tome odgojitelju pomažu djeca koja su vještija motorički i koja su zapamtila pokrete za razliku od ostale djece. Igra se prvi puta mora izvesti točno i skladno jer to uvelike utječe na učenje druge djece i ovisi hoće li djeca brzo usvojiti određene pokrete.
3. Igra se izvodi prvo s manjom skupinom djece, a postupno se uključuju preostala djeca (Manasteriotti 1981).

Ukoliko neko dijete ne želi sudjelovati u igri s pjevanjem, ne smijemo upotrebljavati prisilu niti zapovijed. Prvo treba pokušati saznati iz kojih razloga dijete ne želi biti prisutno u igri. Ako je dijete svjesno svojih nedostataka, uzroci su najčešće slabija glazbena sposobnost djeteta ili slabija vještina djetetovih pokreta. Dijete se možda boji da će biti ismijano od ostale djece. Ako nije riječ o slabijim glazbenim i motoričkim sposobnostima, niti zdravstvenom stanju djeteta, individualnim radom može se pomoći djetetu da prevlada svoj strah od javnoga nastupa te mu biti podrška u svladavanju teškoća igre. Dijete treba poticati da se samo uključi u igru. Bojažljivom ili sramežljivom djetetu odgojitelj može povjeriti neku lakšu ulogu u igri i pomagati mu pri izvođenju zadatka koji je stavio pred njega. Dijete je poželjno poticati pohvalom koja se upućuje za izvedenu aktivnost. Djeca s izraženijim glazbenim i kretnim sposobnostima misle da uvijek moraju imati vodeću ulogu u igri. Takvoj djeci treba razviti spoznaju da i ostala djeca žele i trebaju ponekad imati istu ulogu. U igrama s pjevanjem također treba dobro pripaziti na fizički slabije razvijenu djecu te uvoditi stanke u igru kako bi se malo odmorili. Individualni rad s djecom sa manjim ili izraženijim sposobnostima uvijek se izvodi u obliku igre. Odgojitelj može pozvati jedno, dvoje ili troje djece da recimo pomognu medvjediću ili lutki da nauči pjevati pjesmicu. Individualan rad s djecom planira se, a zapažanja i postignute ciljeve kao i rezultate poželjno je i bitno upisati u dosje djeteta (Manasteriotti 1981).

Slika 8. Pobuđivanje interesa za plesnu aktivnost rekvizitima kao što su duda i flašica, pripreme za koreografiju „Bebe“, 1999., - arhiva autorice.

7. POTPUNI DOŽIVLJAJ GLAZBE I PLESA

Živa izvedba glazbe i plesa doprinosi većemu doživljaju i dugotrajnijemu pohranjivanju ovakvih informacija. Djeca doživljaje iz djetinjstva pamte cijeli život. Iz ranoga doba pamte zvukove, mirise, ugođaje i okuse. Što nije kvalitetno pada u zaborav. Djecu vrtićke dobi nije uobičajeno voditi u kazalište ili koncertnu dvoranu. Pažnje djece je vrlo kratka i želja za kretanjem uz glazbu zna često biti prevelika, tako da djeca ne mogu dugo sjediti mirna, no ukoliko su priredbe prilagođene uzrastu nije nemoguće i neostvarivo. Umjesto takvih živih izvedbi u koncertnim dvoranama ili kazalištima možemo dovesti umjetnike u vrtić. Glazbenici i plesači rado će se odazvati ovakvome pozivu i za djecu pripremiti kratke izvedbe i koreografije. Postoje umjetnici koji režiraju cijele predstave u kojima predstavljaju svoju ljepotu pokreta i glazbe te u iste izvedbe uključuju djecu. U takvim predstavama koriste se izravnom interakcijom. Jedna od interaktivnih predstava u kojima sudjeluju i djeca i odrasli je mjuzikl „Annie“ Instituta za muziku, teatar i multimediju iz Sarajeva (službena mrežna stranica internetskoga portala SBplus.hr) te glazbeno-scenske čarolije polaznika radionice „U svijetu bajki Ivane Brlić-Mažuranić“ iz Slavenskoga Broda sa predstavama: „Žabe traže kralja“, „Šuma Striborova“, „Sunce, djever i Neva Nevičica“ (službena mrežna stranica Organizacijskoga odbora „U svijetu bajki Ivane Brlić Mažuranić“).

Odgovornosti je važno uputiti djecu da glazba i ples ne leži ni u kakvim asocijacijama, emocijama ili slikama, nego isključivo u glazbi i pokretu. Važno je naučiti ih da osjete i dožive ljepotu glazbe. Glazbeni je pokret sam odraz glazbenoga osjećaja jer su djeca bića koja gotovo da i ne mogu mirovati (Stevković i Domonji 1980).

„Ples znači djetetu bez sumnje i radosno iživljavanje u mladom organizmu nagomilane energije“ (Maletić 1986:13).

8. ZAKLJUČAK

Glazba i plesni pokreti vrlo su bitne stvari u djetetovom životu. Oni mu pomažu kako u motoričkome, tako i u duhovnome, socijalnome i emocionalnome razvoju. Plešući i pjevajući djeca izražavaju svoje emocije koje su potiskivala i rješavaju se stresa. Djeca mnoge stvari uče kroz igru, stoga plesne igre treba pomno planirati, kako bi se mogle razvijati kurikularno predložene kompetencije. Osim u sobi dnevno-gostinjske ili u vrtićkoj ustanovi, plesne igre ili aktivnosti poželjno je provoditi na dvorištu, u prirodi ili na raznim jednodnevnim izletima. Nikada se ne smije praviti razlika između dječaka i djevojčica niti ih se smije razdvajati po talentu ili sposobnostima. I jedni i drugi trebaju biti jednako uključeni u sve segmente igre. Odgojitelj je voditelj i usmjerava djecu na pravi put. Zbog toga je odgojiteljeva uloga velika u životima djece. Odgojitelj mora razumjeti sve posebitosti, različitosti, mane i vrline svakoga djeteta kako bi mu znao pravilno postupiti. Ako je potreban individualni rad sa određenim djetetom, važno je pristupiti mu na njemu svojstven način. Osim vlastitoga iskustva u odgoju i implicitne pedagogije koja uključuje doživljaj vlastitoga djetinjstva kao i vlastite stavove te uvjerenja o odgoju, odgojitelj mora ići u korak s vremenom, stalno obnavljati svoje znanje, ponavljati, iščitavati teoriju, surađivati sa roditeljima, drugim odgojateljima kao i s osobljem vrtića. Odgojitelj uz roditelja odgaja dijete i uči ga pravim vrijednostima, stoga je dužan poticati i razvijati djetetovu ljubav prema glazbi i plesu. Glazba i ples kod djeteta kao i odrasloga čovjeka razvija empatiju koja pozitivno utječe na razvoj suradnje sa drugima, raspiruje maštu koja oblikuje nove ideje i nova rješenja, donosi mir te djeluje na duhovni rast kao i razvoj čovjeka.

„Pokret i ples mjere vrijeme, to se zna. Ali mjerenje vremena – to je nešto kao proces odgode i dobivanje dodatnih rokova. Vrijeme ne poništava plesača, jer se on baca u njegov val“ (Đurinović 2002:26).

9. LITERATURA

1. Đurinović, M. (2002), *Almira Osmanović*, Zagreb: Hrvatsko narodno kazalište.
2. Đurinović, M., Podkovac Z. (2004), *Mia Čorak Slavenska*, Zagreb: Naklada MD.
3. Goran Lj, Marić Lj. (1991), *Spavaj, spavaj zlato moje*, Zagreb: Školska knjiga.
4. Ivančan, I. (1996), *Narodni plesni običaji u Hrvata*. Zagreb: Hrvatska matica iseljenika.
5. Maletić, A. (1986), *Knjiga o plesu*, Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske.
6. Maletić, A. (2002), *Povijest plesa starih civilizacija od Mezopotamije do Rima*, Zagreb: Matica hrvatska.
7. Maletić, A. (1986), *Knjiga o plesu*, Zagreb: Kulturno-prosvjetni sabor Hrvatske.
8. Manasteriotti, V. (1981), *Zbornik pjesama i igara za djecu*. Zagreb: Školska knjiga, str. 69-76
9. Mikulić M., Prskalo I., Runjić K. (2007), *16.ljetna škola kineziologa Republike Hrvatske, Hrvatska plesna tradicija i predškolska dob djeteta*. Pribavljeno 16.10.2017. s http://hrks.hr/skole/16_ljetna_skola/73.pdf
10. Milinović M. (2015), *Glazbene igre s pjevanjem*. Artos, broj 3. Pribavljeno 16.10.2017. s <http://www.uaos.unios.hr/artos/index.php/hr/eseji-3/milinovic-m-glazbene-igre-s-pjevanjem>
11. Nenadić, S. (2002), *Odgoj u jaslicama*, Imotski: Naklada „Potjeh“.
12. Slunjski, E., Vujičić, L., Burić, H. (2014), *Nacionalni kurikulum za rani i predškolski odgoj obrazovanje*. Pribavljeno 10.02.2018. s <http://www.azoo.hr/images/strucni2015/Nacionalni-kurikulum-za-rani-i-predskolski-odgoj-i-obrazovanje.pdf>
13. Službena mrežna stranica Novinskoga portala SBplus.hr. Pribavljeno 26.03.2018. s [shttp://m.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/glazba/otvoren_7_medunarodni_festival_harmonike_bela_plpanthy_.aspx#.Wr5gty5ubDd](http://m.sbplus.hr/slavonski_brod/kultura/glazba/otvoren_7_medunarodni_festival_harmonike_bela_plpanthy_.aspx#.Wr5gty5ubDd)
14. Službena mrežna stranica Organizacijskoga odbora „ U svijetu bajki Ivane Brlić Mažuranić“. Pribavljeno 26.03.2018. s <http://www.usvijetubajki.org/>
15. Stevković, B., Domonji, I. (1980), *Muzičko vaspitanje*, Sarajevo: IGKRO „Svjetlost“.
16. Vlašić, J., Čačković L., Oreb G. (2016), *25.ljetna škola kineziologa Hrvatske, Plesno stvaralaštvo u predškolskoj dobi*. Pribavljeno 17.10.2018. s http://www.hrks.hr/skole/25_ljetna_skola/755-Vlasic.pdf

10. POPIS SLIKA

Slika 5. Ples s borbenim motivima – „Ples sa sabljama“, Brodski leptirići 2018., arhiva autorice.

Slika 6. Ples kroz igru, završna priredba vrtića „Seka i braco“, Slavonski Brod, 2001., arhiva autorice.

Slika 7. Pokretna igra autorice s bratom Bornom Simeonom uz glazbu „Ples Šećerne vile“, Petra Iljiča Čajkovskog iz baleta Orašar, prosinac 2004., arhiva autorice.

Slika 8. Dječja igra s pjevanjem koja uključuje plesne pokrete, koreografija „Bebe“, Brodski leptirići u Kazališno koncertnoj dvorani „Ivana Brlić-Mažuranić“, Slavonski Brod 1999., arhiva autorice.

Slika 9. Autorica sa majkom Snježanom Simeon nakon priredbe Brodskih leptirića, 1999., arhiva autorice.

Slika 10. Koreografija „Visibabe“ koja sadrži složenije plesne pokrete, Brodski leptirići 2001., arhiva autorice.

Slika 11. Autoričina plesna improvizacija, 1999., arhiva autorice.

Slika 12. Pobuđivanje interesa za plesnu aktivnost rekvizitima kao što su duda i flašica, pripreme za koreografiju „Bebe“, 1999., arhiva autorice.